

## Matkakertomus

Tuusulan Kellokosken kirkko 12.1.1989, Marja Terttu Knapas

Osaallistuin Tuusulan seurakunnan asettaman Kellokosken kirkon korjaustoimikunnan kokoukseen, jossa käsiteltiin kirkossa vuoden 1988 aikana tehtyjen kunnostustöiden jatkamista. Vantaan käsi- ja taide-teollisuuslaitoksen puukonservointiopiskelijat ovat opettajansa Pasi Kaarron johdolla laatineet kirkon rakennetutkimuksen ja puukonservaattorioppilaat Marjukka Dahl ja Anni Lehtimäki kunnostaneet kirkon huonokuntoiset ja "tikkuiset" penkit. Kirkon sisämaalaus ja muutamat kuorijärjestelyt on tarkoitus tehdä tämän vuoden aikana. Niiden suunnittelu päätettiin antaa Pasi Kaarrolle, joka laatii niistä ehdotuksen ja kustannusarvion.

Helsingissä 19. päivänä tammikuuta 1989

*Marja Terttu Knapas*  
Marja Terttu Knapas

Liitteinä Vantaan käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksen puukonservointiopiskelijoiden rakenneselvitys ja kertomus penkkien kunnostuksesta.

## KELLOKOSKEN KIRKKO

Vantaan käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksen puurakennuskonservointiopiskelijat tekivät 26. - 27.04.1988 rakennetutkimuksen Kellokosken vanhasta ruukin kirkosta. Tarkoituksena oli selvittää kirkon historiaa ja rakennetta ensi syksynä alkavaa harjoitustyötä varten. Kirkko valokuvattiin ja kuvia säilytetään koulullamme.

### Yleishuomioita kirkosta

Kirkko on perustettu betonipilareiden ja-palkkien päälle. Katon rakenne on mansardi. Ikkunat on joskus muutettu kaksinkertaisiksi, sisäikkunat ovat pienemmät kuin ulkoikkunat. Lattialaudoitus on koottu sekä vanhasta että uudemmasta laudasta. Ulkovuorilaudoitus vaikuttaa pystylaudoituksen osalta vanhalta. Penkit näyttävät vanhoilta. Istuimet ovat osittain halkeilleet, mikä johtune puun kuivumisesta sekä kömpelösti tehdyistä naulaliitoksista.

Kirkosta 01.02.1952 tehdyssä piirustuksessa ( MV 001063 ) on merkintä: " Kirkko rakennettu 1800, korjattu täydellisesti v. 1951, suunnittelija Torsten Carlander. " Tämä vahvistaa olettamusta, jonka rakennuspaikalla saimme. Näyttää siltä, että hirsirakenteinen (?) kirkko on vuonna 1952 kokonaan purettu ja rakennettu uudelleen runkorakenteiseksi.

### Rakenteiden kunto

Rakenteet näyttävät silmämääräisesti hyväkuntoisilta. Tarkempi kuntoanalyysi tehdään syksyllä 1988.

Penkkien halkeilu ja tikkuisuus haittaa kirkon käyttöä seurakunnan eri tilaisuuksissa; tänä kesänä 2 - 3 konservaattoriopiskelijaa kunnostaa penkit kesätyönään.

Alapohja: Selvittääksemme lattian rakenteen porasimme kaksi reikää, keskilattiaan ja lähelle länsipuolen seinää.

lattialauta sekä uutta että vanhaa lautaa 37mm

koolaus 50 x 100mm

tervapahvi

insuliittilevy 13mm

tervapahvi

insuliittilevy 13mm

bitumihuopa

ponttilauta 32mm

Ulkoseinä: Aluksi oletettiin, että kirkko on hirsirakenteinen, tutkittaessa tarkemmin selvisi, että lomilaudoituksen alla on runkorakenne. Itäseinälle porattu koereikä selvitti rakenteen.

lomilaudoitus 60mm

ilmarako 180mm

lauta 35mm

tervapahvi 2mm

haltex 15mm

kipsilevy 10mm

Yläpohja: Yläpohjaan, eteläiseen päähän, porattiin koereikä rappaukseen asti. villaa 100mm ( lisätty apukoolaus )

purua 150mm

tervapahvi 2mm

lauta 25 x 220mm

koolaus 22 x 100mm

laudoitus

rappauspohjustus

rappaus

#### Rakennushistorian selvittäminen

Selvitetty: Museoviraston topografinen arkisto

Museoviraston rakennushistorian osaston arkisto, josta löytyi kirkon pienoismalli ja korjauspiirustus

Selvittämättä: ruukin tehtaan arkisto

paikallismuseo

seurakunnan arkisto

haastateltava paikkakunnalla asuvia, 1950- luvulla korjaustöissä mukana olleet:

Antti Vainio

Risto Åhs p. 284850

Olavi Järvi p. 284277

Rakennushistorian selvitys alkaa ensi syksynä.

TIKKURILASSA 23.05.1988

VANTAAN KÄSI- JA TAIDETEOLLISUUSOPPILAITOS

PUURAKENNUSKONSERVOINTI-LINJA

K E L L O K O S K E N    K I R K K O  
P E N K K I E N   K U N N O S T U S T Y Ö   0 1 . 0 6 . - 2 2 . 0 7 . 1 9 8 8



## KOHTEENKUVAUS

Tuusulan seurakunta  
Kellokosken kirkko

Työn suorittaja:

Marjukka Dahl ja Anni Lehtimäki

Aika:

01.06. - 22.07.1988

Kohteen kuvaus:

Kellokosken kirkon 1800-luvulta peräisin olevat puupenkit, joita on yhteensä 30 kappaletta. Penkit ovat käsittelemättömät, tikkuiset, koloiset ja halkeilleet.

## KOKEILUT

Puhdistukseen kokeilimme laimeaa ammoniakkiliuosta. Tahrojen poistoon käytimme lisäksi Sinolia ja tärpättiä.

Kolojen paikkaukseen kokeilimme puupölystä ja Jalo-lakasta tehtyä kittiä, Spakkelia ja hartsi- vahakittiä.

Pintakäsittelyksi kokeilimme Winterin lattiavahaa, Liquid Polisheria ja tärpätti-vernissa seosta.

## KUNNOSTUSTYÖT

Penkit pestiin laimealla ammoniakkiliuoksella. Halkeamat ja sälot liimattiin Kiilto-yleisliimalla (PVC) ja puristettiin. Kolot kittattiin puupöly-lakkakitillä. Kittaukset ja penkkien särmät hiottiin. Lahonneet, hyönteisten vaurioittamat ja puuttuvat osat tehtiin uudesta laudasta. Kittipaikkoja värjättiin osittain maaväreillä.

Penkkejä ei pintakäsitelty, koska niiden väri olisi muuttunut huomattavasti.

LIITTEET:

- Penkkien kuntoselvitys
- Mittauspiirustus
- Valokuvia (toimitetaan myöhemmin)

Kohde: KELLOKOSKEN KIRKON PENKIT  
Aika: 01.06. - 13.06.1988  
Laatijat: Marjukka Dahl ja Anni Lehtimäki

## PENKKI 1

Istuin: Lahovaurioita. Istuimen reuna pitkältä matkalta irti. Penkin pää halki. Paljon suuria, syviä koloja. Keskituessa hyönteisvaurioita.  
Päädyt: Naulan reikiä. Kesikäytävän puoleisessa päädyssä pieni halkeama. Ikkunapäädyssä tikkuisuutta.  
Selkänoja: Muutama oksan kolo. Lovi yläreunassa.  
Virsikirjahylly: Nimikirjoituksia ja tahroja.  
Jalkatuki: Kulunut. Reunat tikkuiset. Muutama iso oksan kolo.

## PENKKI 2

Istuin: Penkin päässä halkeama ja n. 40 x 4 cm:n kokoinen vanha paikka. Naulan reikiä. Virhettä puussa. Poikkisyin veisteltynä viiltoja. Reuna alapuolelta lohkeillut ja tikkuinen.  
Päädyt: Kesikäytävän puoleisessa päädyssä halkeama ja naulan reikiä.  
Selkänoja: Kaksi halkeamaa. Oksan reikiä ja nauvoja. Reunat terävät ja tikkuiset.  
Virsikirjahylly: Tummia tahroja. Oksan koloja. Ikkunapäädyssä puutuuhyllystä kulma.  
Jalkatuki: Tukeva. Tikkuiset reunat.

## PENKKI 3

Istuin: Penkin molemmissa päissä halkeama. Isoja oksia ja niiden ympärillä tikkuisuutta. Naulan reikiä. Lievästi tikkuinen ja koloinen. Päädytuessa hyönteisvauriota.  
Päädyt: Tikkuisia. Kesikäytävän puoleisessa päädyssä syviä koloja.  
Selkänoja: Molemmista päistä halki. Kauttaaltaan tikkuinen.  
Virsikirjahylly: Etureunassa oksan koloja. Sälö ja koloja alareunassa.  
Jalkatuki: Osittain irti. Särmät tikkuisia.



## PENKKI 4

Istuin: Pieni halkeama. oksien ympärillä tikkuisuutta. Naulan reikiä. Naarmuja poikkisyin. Reuna sälöinen. Päätytuessa hyönteisvauriota.

Päädyt: Keskikäytävän puoleisessa päädyssä halkeamia, paljon nauloja sekä iso sälö. Ikkunapääty halki.

Selkänöja: Suuri halkeama ja kotkattuja nauloja.

Virsikirjahylly: Pala puuta puuttuu. Tikkuisuutta oksien ympärillä.

Jalkatuki: Keskellä iso halkeama. Reunasta puuttuu paloja.

## PENKKI 5

Istuin: Suuri halkeama ja koloja. Oksien ympärillä lievää tikkuisuutta. Keskituessa hyönteisvaurioita.

Päädyt: Ikkunapäädyssä tummia ja vaaleita tahroja sekä naulan reikiä.

Selkänöja: Puoleen väliin asti halki. Paljon tikkuja oksien ympärillä. Kotkattuja nauloja.

Virsikirjahylly: Kolo naulan ympärillä. Nimikirjoituksia.

Jalkatuki: Reuna tikkuinen.

## PENKKI 6

Istuin: Pieniä halkeamia. Naulan reikiä. Oksien ympärillä paljon koloja.

Päädyt: Halkeamia, koloja ja nauloja.

Selkänöja: Pahoin halki molemmista päistä. Naulan reikiä ja kotkattuja nauloja.

Virsikirjahylly: Laajoja syviä koloja. Ikkunapäässä lahothalkeama. Etureunassa nimikirjoituksia.

Jalkatuki: Koloja ja tikkuja.

## PENKKI 7

Istuin: Naulan reikiä. Penkki halki koko matkalta. Etureunassa sälöjä.

Päädyt: Keskikäytävän puoleisessa päädyssä halkeama ja isoja koloja.

Selkänöja: Isoja oksia, joiden ympärillä tikkuisuutta. Kotkattuja nauloja ja naulan koloja. Molemmissa päissä pienehköjä halkeamia.

Virsikirjahylly: Koloja.

Jalkatuki: Keskellä oleva tukiklossi irti.

## PENKKI 8

Istuin: Naulan reikiä. Patteri löysällä. Päätytuesta puuttuu puuta ja siinä on lahovauriota.

Päädyt: Hyväkuntoiset.

Selkänöja: Puoleen väliin asti halki. Naulan reikiä ja kotkattuja nauloja.



## PENKKI 8 (jatkoa)

Virsikirjahylly: Alareuna terävä.

Jalkatuki: Ikkunapäästä puuttuu iso pala puuta. Irronnut kiinnityksestään.

## PENKKI 9

Istuin: Paha halkeama. Naulan reikiä. Etureunassa tikkuisuutta.

Päädyt: Keskikäytävän puoleinen pääty halki. Tikkuisia ja koloisia.

Selkänoja: Muutama pieni kolo.

Virsikirjahylly: Pala puuta irronnut. Naulojen ympärillä syviä koloja.

Oksien ympärillä ja etureunassa tikkuja.

Jalkatuki: Puuttuu pala puuta.

## PENKKI 10

Istuin: Noin 60 cm pitkä vanha paikka. Lahovikaa ja naulan reikiä.

Ikkunapäässä halkeama. Oksien ympärillä tikkuisuutta. Iskujälkiä poikkisyin puussa.

Päädyt: Keskikäytävän puoleisessa päädyssä halkeama ja koloja.

Selkänoja: Noin 20 cm pitkä vanha paikka. Oksan kohdalta ja selkänojan alareunasta puuttuu puuta.

Virsikirjahylly: Naulojen ympärillä koloja. Alareunassa tikkuisuutta.

Jalkatuki: Puuttuu iso pala puuta. Tikkuisuutta. Etureunassa hyönteisvaurioita.

## PENKKI 11

Istuin: Iso halkeama  $3/4$  penkinpituudella. Lisäksi pieniä halkeamia. Noin metrin mittainen vanha paikka ikkunapäässä. Pari koloa ja naulan reikää. Tikkuisuutta.

Päädyt: Keskikäytävän puoleinen pääty halki. Isoja koloja ja muutamia naulan reikiä.

Selkänoja: Irronnut puun pala kiinnitetty nauloilla. Muutama kotkattu naula ja iso oksan kolo alareunassa.

Virsikirjahylly: Naulojen ympärillä kuoppia.

Jalkatuki: Tikkuinen ja halki. Iso pala puuta puuttuu.

## PENKKI 12

Istuin: Suuria oksia ja tikkuisuutta niiden ympärillä. Virhe puussa penkin päässä. Lahovaurioita. Vanha paikka.

Päädyt: Tikkuisia. Keskikäytävän puoleisessa päädyssä syviä koloja.

Selkänoja: Suuri halkeama. Oksien ympärillä tikkuisuutta.

Virsikirjahylly: Reunassa koloja.

Jalkatuki: Osittain irti, Särmät tikkuisia.



## PENKKI 13

Istuin: Etureuna tikkuinen. Päätytuessa hyönteisvaurioita.

Päädyt: Naulanreikiä.

Selkänoja: Suuri halkeama. Kotkattuja nauvoja.

Virsikirjahylly: Halkeama.

Jalkatuki: Tikkuinen.

## PENKKI 14

Istuin: Naulan reikiä. Oksien ympärillä tikkuisuutta. Keskituessa hyönteisvaurioita.

Päädyt: Tikkuisuutta. Keskikäytävän puoleinen pääty halki.

Selkänoja: Paljon halkeamia ja koloja

Virsikirjahylly: Nimikirjoituksia.

Jalkatuki: Tikkuinen.

## ETUSEINÄMÄ

Kotkattuja nauvoja, tikkuisuutta, lahoa ja hyönteisvauriota.

## PENKKI 15

Istuin: Pieniä halkeamia. Naulan reikiä. Oksien kohdalla ja etureunassa tikkuisuutta.

Päädyt: Keskikäytävänpuoleinen pääty halki ja siinä naulanreikiä.

Selkänoja: Suuria irronneita siipioksia. Koko selkänojan mittainen kuivumishalkeama. Naulan reikiä ja nimikirjoituksia.

Virsikirjahylly: Tikkuisuutta ja naulan reikiä. Puuta puuttuu muutamista kohdista

Jalkatuki: Reunat tikkuiset.

## PENKKI 16

Istuin: Irronnut vanha paikka. Paljon naulan reikiä. Oksien ympärillä ja etureunassa tikkuisuutta. Patteri heiluu.

Päädyt: Kuten penkissä 15

Selkänoja: Rikkoutuneita oksan kohtia. Iso halkeama, josta puuttuu osa puusta. Yläreunassa pienempiä halkeamia. Tikkuisuutta.

Virsikirjahylly: Huomattavan paljon nimikirjoituksia. Puuttuu pala puuta. Useita, isoja naulan repimiä koloja.

Jalkatuki: Yksi halkeama.

## PENKKI 17

Istuin: Vanha paikka. Puoleen väliin asti halki. Pari naulan reikää. Tikkuisuutta.

Päädyt: Ikkunapäädyssä valkoisis tahroja. Keskikäytävän puoleinen pääty kuten penkissä 15.

Selkänoja: Puuttuu pala puuta. Naulan reikiä ja kotkattuja nauloja. Tikkuisuutta.

Virsikirjahyllly: Irronnut kiinnityksestään. Tikkuja ja nimikirjoituksia.

Jalkatuki: Hyväkuntoinen.

## PENKKI 18

Istuin: Halki molemmista päistä. Naulanreikiä. Suuria oksia ja niiden ympärillä tikkuisuutta. Keskituessa hyönteisvauriota.

Päädyt: Kuten penkissä 15.

Selkänoja: Vanha paikka ikkunapäässä. Oksien ympärillä tikkuisuutta. Hyönteisen tekemiä n.yhden cm:n levyisiä ja 1/2 cm:n korkuisia soikeita koloja. Pieniä halkeamia ja kotkattuja nauloja.

Virsikirjahyllly: Oksien ympärillä suuria koloja. Tikkuisuutta ja naulan reikiä. Hylly heiluu.

Jalkatuki: Ikkunapäästä halki. Tikkuisuutta. Pala puuta puuttuu.

## PENKKI 19

Istuin: Halki molemmista päistä. Oksat osittain murtuneet pois. Tikkuisuutta etureunassa. Muutamia isoja naulan reikiä.

Päädyt: Ikkunapääty halki. Keskikäytävän puoleinen pääty osittain halki. Naulan reikiä. Suuri rikkinäinen oksa etureunassa.

Selkänoja: Halki molemmista päistä. Törröttävä naula. Oksien ympärillä tikkuisuutta.

Virsikirjahyllly: Naulan reikiä. Nimikirjoituksia.

Jalkatuki: Tikkuinen.

## PENKKI 20

Istuin: Molemmista päistä hiukan halki. Lahoja etureunassa. Tikkuisuutta. Naulan reikiä. Päätytuessa hyönteisvaurioita.

Päädyt: Ikkunapäädyssä lahovikaa. Keskikäytävän puoleisessa päätykuten penkissä 15.

Selkänoja: Irronneita siipioksia. Tikkuisuutta oksien ympärillä. Naulan reikiä ja kotkattuja nauloja.

Virsikirjahyllly: Ikkunapäästä irronnut pala. Nimikirjoituksia. Tikkuisuutta ja irronneita oksia.

Jalkatuki: Ikkunapäässä halkeama ja sieltä puuttuu n. 15 x 5 cm:n kokoinen pala.



## PENKKI 21

Istuin: Halki koko pituudeltaan. Muutama naulan reikä.

Päädyt: Keskikäytävän puoleinen pääty kuten penkissä 15.

Selkänoja: Puuttuu pala puuta. Kotkattuja nauloja. Oksien ympärillä tikkuisuutta.

Virsikirjahylly: Ikkunapäästä halki. Paljon oksia ja niiden ympärillä tikkuisuutta.

Jalkatuki: Irronnut kiinnityksestään.

## PENKKI 22

Istuin: Kauttaaltaan halki. Oksien ympäriltä puuttuu paljon puuta. Koloja ja naulan reikiä.

Päädyt: Ikkunapääty halki. Keskikäytävän puoleinen pääty kuten penkissä 15.

Selkänoja: Suuria sälöjä ja koloja. Oksien ympärillä tikkuisuutta. Törröttäviä nauloja.

Virsikirjahylly: Törröttäviä nauloja ja muutamia nimikirjoituksia.

Jalkatuki: Tikkuinen.

## PENKKI 23

Istuin: Puuttuu pala puuta. Samanlaista hyönteisvauriota kuin penkissä 18. Halkeamia ja naulan reikiä.

Päädyt: Kuten penkissä 15.

Selkänoja: Puuttuu suuri puun pala. Naulan reikiä.

Virsikirjahylly: Hyväkuntoinen.

Jalkatuki: Yksi törröttävä naula.

## PENKKI 24

Istuin: Etureunassa koloja. Puuttuu pala puuta. Oksien ympärillä tikkuisuutta. Naulan reikiä.

Päädyt: Kuten penkissä 15, mutta lisäksi yksi iso sälö.

Selkänoja: Puuttuu yksi oksa. Halkeama.

Virsikirjahylly: Irronnut osittain kiinnityksestään.

Jalkatuki: Ikkunapäästä halki.

## PENKKI 25

Istuin: Ollut alunperin selkänöja, koska etureunassa on kolo kynttilää varten. Muutamia koloja ja sälöjä.

Päädyt: Ikkunapäädyssä hyönteisvauriota ja pieni halkeama. Keskikäytävän puoleinen pääty kuten penkissä 15.

Selkänöja: Halkeamia ja tikkuisuutta. Muutamia naulan reikiä.

Virsikirjahylly: Sälö ja kuoppia oksien ympärillä.

Jalkatuki: Sälöjä takareunassa.

## PENKKI 26

Istuin: Molemmissa päissä pieniä halkeamia. Tikkuisuutta oksien ympärillä. Naulan reikiä.

Päädyt: Ikkunapääty sälöinen. Keskikäytävän puoleinen pääty kuten penkki 15, mutta enemmän naulan reikiä.

Selkänöja: Tikkuinen kauttaaltaan. Hyönteisvaurioita. Pari kotkattua naulaa.

Virsikirjahylly: Ikkunapäädyistä puuttuu tuki. Paljon koloja nauloista, oksista ja veistelystä. Etureunassa paljon nimikirjoituksia.

Jalkatuki: Tikkuinen.

## PENKKI 27

Istuin: Lahoja. Iso oksa puuttuu. Naulan reikiä. Keskituessa vähän lahoja.

Päädyt: Halkeama ja naulanreikiä molemmissa päädyissä.

Selkänöja: Puuttuu iso pala puuta. On halki ikkunapäästä. Paljon tikkuja ja naulan reikiä.

Virsikirjahylly: Hylly päästä halki. Tuki puuttuu.

Jalkatuki: Puuttuu pala puuta.

## PENKKI 28

Istuin: Päädyistä puuttuu pala puuta ja penkki on halki. Kauttaaltaan tikkuinen. Päädytuessa hyönteisvaurioita.

Päädyt: Kuten penkissä 15.

Selkänöja: Halki ja sälöinen. Kotkattu naula ja naulan reikiä.

Virsikirjahylly: Halki. Joitakin nimikirjoituksia.

Jalkatuki: Pitkä sälö.



## PENKKI 29

Istuin: Halki molemmista päistä. Naulan reikiä ja pieni lahovaurio.  
Joitakin koloja.

Päädyt: Ikkunapäädyssä lahoa. Paljon naulan reikiä.

Selkänöja: Tikkuisuutta oksien ympärillä. Pieni halkeama.

Virsikirjahyllly: Ikkunapäädyssä puuttuu tuki. Nimikirjoituksia, koloja ja tikkuisuutta.

Jalkatuki: Halki ikkunapäästä poikkisyin.

## PENKKI 30

Istuin: Hiukan halki molemmista päistä. Paljon naulan reikiä. Tikkuisuutta.

Päädyt: Ikkunapäädy tuettu ylimääräisillä laudoilla.

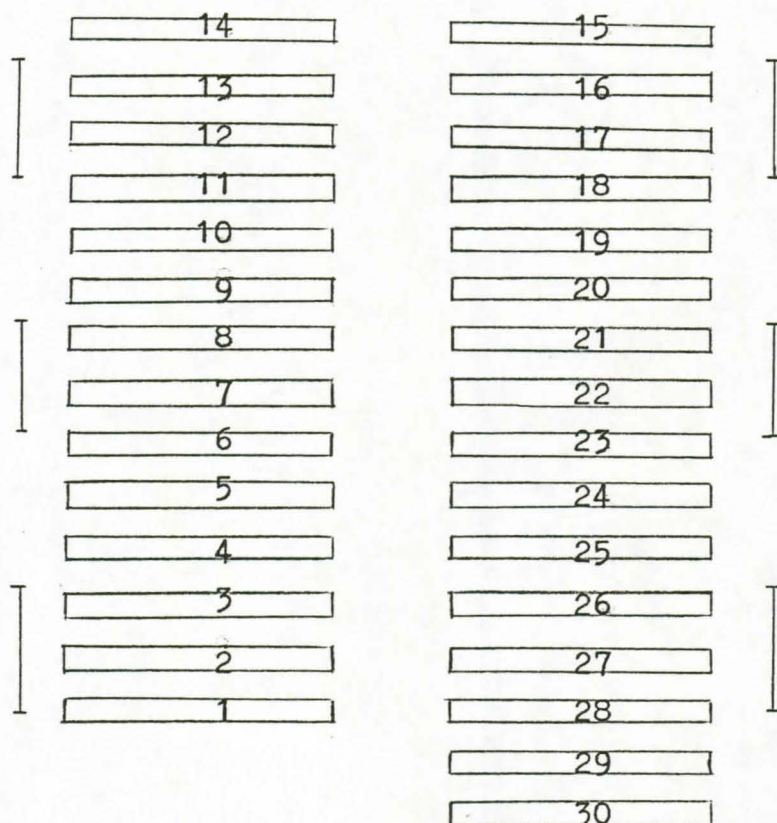
Selkänöja: Vähän lahoa ikkunapäässä. Oksien ympärillä syviä koloja. Naulan reikiä ja nimikirjoituksia.

Virsikirjahyllly: Paljon nimikirjoituksia. Oksien ympärillä tikkuisuutta. Pieni halkeama.

Jalkatuki: Ikkunapäädyssä halki. Tikkuisuutta.

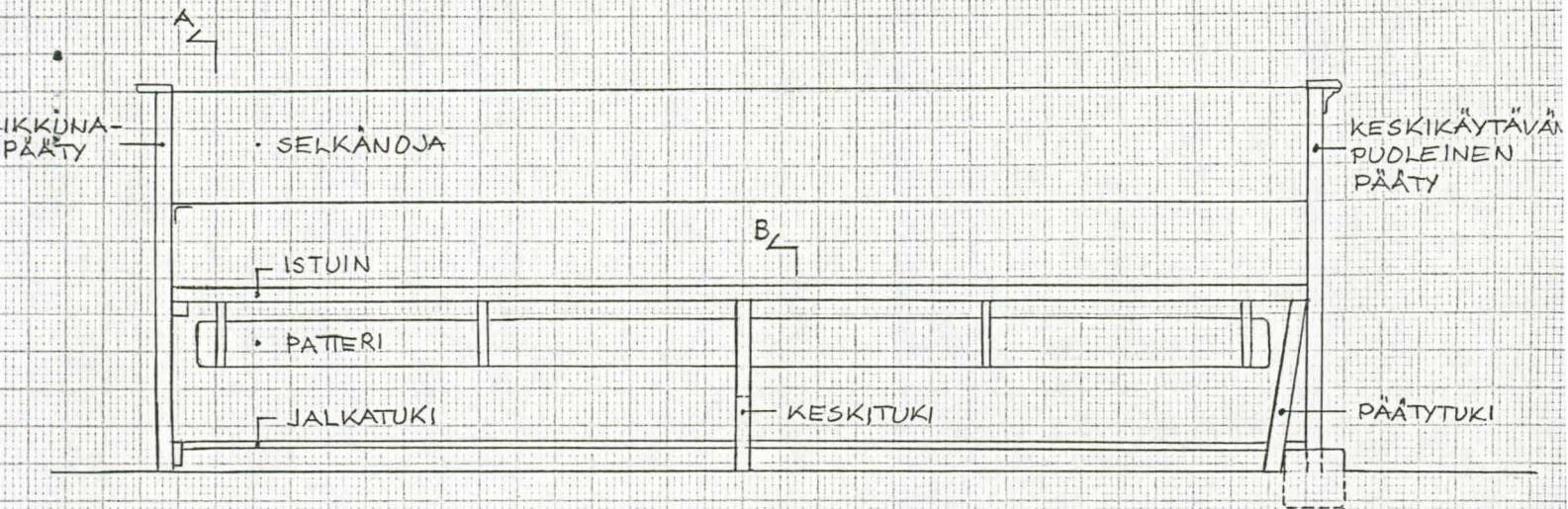
## PENKKIEN NUMEROINTI

## ALTTARI



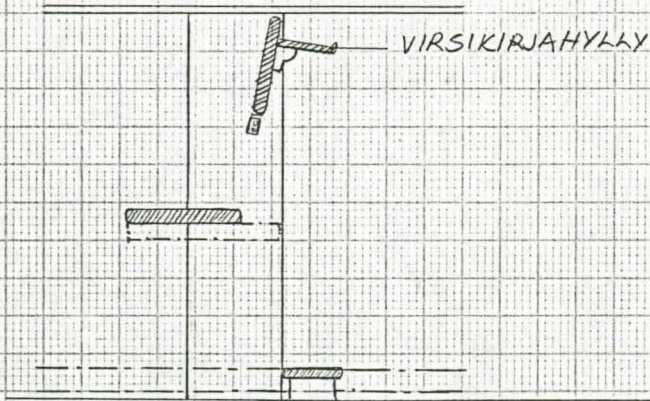


KELLOKOSKEN KIRKKO, PENKKIEN MITTAUSPIIRUSTUS 22.07.1988  
 MARJUKKA DAHL JA ANNI LEHTIMÄKI

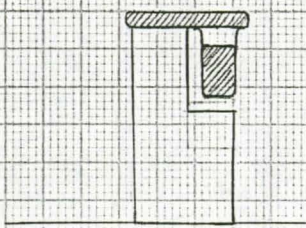


PENKKI EDESTÄ NÄHTYNÄ MK: 1:20

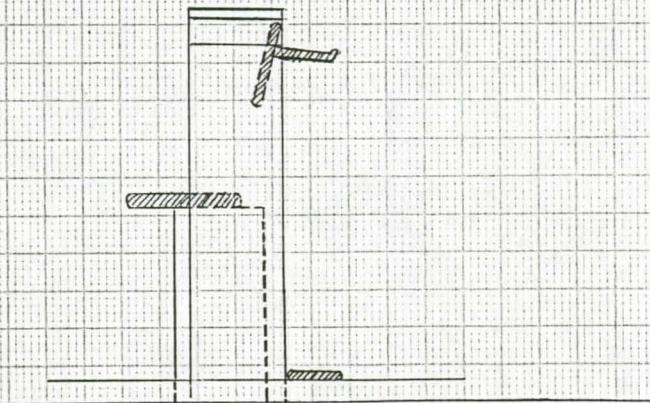
LEIKKAUKSET:



A. IKKUNAPÄÄTY MK: 1:20



B. KESKITUEN KOHTA MK 1:20



C. KESKIKÄYTÄVÄN PUOLEINEN PÄÄTY MK: 1:20